Ч. 63 (12.719). Львів, субота 21. березня 1931. Оплачено готівкою. Рік LII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ Львів. Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло" Львів.
Головний Редактор приймає від 11—12 год. перед полуднем.
Рукописів не звертається

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячно 5·00 зол.
Чвертьрічно 15·00 „
Піврічно 30·00 „
Річно 60·00 „
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці і вдовж Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр. Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.
Зміна адреси зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

VI. Конгрес Рад.

Львів, 19. березня 1931.

Відомий знавець Сходу Европи Й. Е. Шром, що перебуває від кількох літ у СРСР, звідки дописує до великих европейських щоденників, помістив на днях цікаву статтю у „Прагер Прессе", темою якої є наради на VI. Конгресі Рад, що саме тепер відбувається в Москві. З основними думками Шрома знайомимо отсе й наших читачів, тимбільше, що багато з того, що він пише, нашому загалові цілком невідоме.

На початку своєї статті каже Шром, що вибори до Рад відбуваються тепер у СРСР що два роки. Їх завершенням є Конгреси Рад у поодиноких областях, національних республиках, а вкінці Всесоюзний Конгрес. Останні вибори переведено на початку цього року, при чому брало в них участь 70 відс. управнених до голосування. Конгреси, що є завершенням виборів, радять саме тепер у Москві: це є XV. Конгрес всеросійської федерації, а безпосередньо після його закінчення VI. Всесоюзний Конгрес.

На основі конституції Всесоюзний Когрес є найвищою владою в СРСР. Одначе тільки в часі своєї сесії, себто протягом яких 10 днів. Після того найвищу владу виконує нововибраний центральний виділ (екзекутива), а радше його 27-членна президія.

Давно вже минули часи, коли Конгрес Рад у СРСР був подією, що означала початок нової політичної ери. В ході революції всі найважніші пости в державі переняла комуністична партія і її органи. Конгрес Рад залишився тепер тільки імпозантним, назовні дуже рухливим театром, що є майстерно зіграний. Вже ця одна обставина, що беруть у ньому участь делегати ріжних національних республик і що більше як 100-членна президія дозволяє, аби один чи другий делегат тих республик засідав при нескінченому президіяльному столі на сцені великого московського театру у своїй менше чи більше яскравій ноші, робить могутнє враження, тимбільше, що це „братерство народів" на конгресі знаменито й у всіх подробицях інсценізоване.

Головою є вже від літ Калінін, що став типічною його фігурою, подібно, як ясноволосий грузин Енукідзе, що є секретарем Конгресу. Все інше довкола них змінилося — не змінився тільки бюст Леніна на задній стіні і театральні декорації. З почесної президії, яка є свого роду барометром політичної ситуації в СРСР, зникли такі діячі, як Троцький, Риков, Бухарін, Томський і ін. На їх місце прийшли нові люди: Каганович, Андреєв, Гринько, Орджонікідзе і т. д. А коли судити про політичне значіння діяча на основі оплесків, що сиплються на його адресу при відчитанні його назвища як члена почесної президії, то на трьох останніх і на теперішн. Конгресі стоїть Сталін на першому місці. Після нього йдуть: Калінін, Молотов і Ворошилов.

Коли переведено вибір почесної президії, місця при президіяльному столі негайно виповнилися, при чому Сталін заняв перше місце. Але як тільки Молотов розпочав своє експозе, Сталін змішався зараз з іншими членами президії, у глибині сцени, вірний свому принципові: виступати якнайрідше особисто.

Після того дався чути гимн інтернаціоналу, що його підхопило 4.000 осіб у робітничих блюзах і червоних хустках на головах. Дипльоматичні льожі переповнені, сотки журналістів прислухуються з увагою, цілий театр виблискує від тисячів електричних ламп. Це зовнішній образ.

А внутрішній зміст? Після експозе Молотова, присвяченого головно закордонним справам, прийшли на чергу звідомлення про положення господарське і про справи військові. Ці дві справи тісно з собою звязані: бо по плину пятирічки розбудова промислу і колективізація сільського господарства мають на меті м. ін. підняти також спроможність краю до оборонної війни. Це підкреслив у своїй промові і Молотов і передовсім Ворошилов, що заявився за конечністю якнайкраще узброїти і вишкувати армію.

З заяви Молотова пробивається ясно одна думка, а саме: радянська влада спрямує і в цьому і в найближчому році всі сили краю на те, щоби перевести пятирічку згідно з виробленим пляном, себто, щоби осягнути намічені в тому пляні цифри. Шром підчеркує з розмислом слово „цифри", бо — як він каже — соціялізм переводять у СРСР виключно циферно, а не духово. Про це говорять яскраво дебати над поодинокими рефератами на Конгресі, в яких повно нарікань, представлювання хиб, зловживань і т. д., а все те ілюструється датами й цифрами. Одначе з усіх тих дебат закордонна опінія не довідується майже нічого, бо просто нема змоги передати ріжні цікаві подробиці в европейську пресу, тимбільше, що бути на всіх нарадах Конгресу і записати все неможливо, і цього не докаже навіть його голова, не то звичайний член.

Після театрально-напущеного першого засідання Конгресу в дальших днях зачинається „ділова робота". Куйбишев, Орджонікідзе, Яковлєв і Ворошилов далеко не мають стільки слухачів, що Молотов. Конгрес кінчить свої наради серед загальної втоми вибором нового центрального виконавчого комітету, який виходить таким, як собі того бажає комуністична партія. Іншими словами: все залишається по старому.

VI. Конгрес Рад не розвяже ніякої більшої справи і не ухвалить ніяких нових напрямних. Все те намічується і вирішується сьогодня деінде, а саме в кабінеті членів політбюра, в першу чергу у Сталіна. Конгрес надає тільки давно приготованій і заздалегідь виреժисерованій сцені імпозантні зовнішні рами. І в цьому тільки його значіння.

Два виступи станиславівського владики в національно-громадських справах.

Львів, 19. березня 1931.

Перед нами „Вістник Станиславівської Епархії" за січень-лютий-березень 1931 р. і **„Пастирський Лист Григорія Хомишина, Епископа Станиславівського до людей доброї волі про політичне положення українського народу в польській державі"**, даний „у Станиславові 23. н. ст. лютого 1931 р. в перший день Великого Посту". У згаданому „Вістнику Станиславівської Епархії" находимо на другій сторінці офіціяльну енунціяцію Преосв. еп. Григорія Хомишина в справі українських установ під таким заголовком: **„Ч. 4/орд. О світських українських установах".**

Виїмки з цієї енунціяції були вже опубліковані в польській пресі, а потім передрукувала її в цілости „Нова Зоря", попередивши цю владичу енунціяцію відповідною статтею. Ми позволимо собі нині теж познайомити наших читачів з її змістом. У чергових числах займемося „Пастирським Листом".

Про світські українські установи.

Покликуючись на свою відозву до духовенства з 8. грудня 1928 р. ч. 7938/IV, в якій говорилось про видання „Рідною Школою" календаря, незгідного з католицьким духом, станиславівський владика твердить, що „Рідна Школа" в черговому році видала такий самий календар, поміщуючи в ньому „православний календар і то сейчас по греко-католицькім місяцеслові, а римо-католицький календар аж на третьому місці". Це „Рідна Школа" зробила, не зважаючи на те, що в справі попереднього календаря застереглася у листі до Преосв. еп. Григорія проти закиду, немовто „вона через уміщене православного календаря піддержує і поширює православе серед нашого громадянства". Щойно цього (1931) року „Р. Ш." видала для греко-католиків календар з подвійним місяцесловом (тобто греко- і римо-катол.), а для православних з потрійним, „однак дивним дивом, може через ошибку в книгарни в Станиславові розпродується календар з потрійним місяцесловом. І тому моя увага рівнож у Пастирськім Листі з дня 13. V. 1930 р. **щодо непевної хиткої дороги „Р. Ш." є зовсім обоснована".** (Підкреслення наші — **Ред.**).

А далі для підтвердження тези, що „Р. Ш." „маловажать принципи катол. Церкви", наводиться листа від Преосв. Константина Богачевського з Филядельфії, в якому говориться про автора книжки „За океаном" п. Льва Ясінчука та його роботу в Америці в характері делегата „Р. Ш." для переводження збірок. Преосв. Константин робить п. Л. Ясінчукові закид, що він як делегат „Р. Ш.", яка є католицькою, відвідав в Америці „передовсім управу Т-ва Обеднання", де засідають як члени управи поодинокі люди екскомуніковані за борбу, яку підняли проти Катол. Церкви в 1923 р." Крім того був він у редакції щоденника „Свобода", виданого „в антикатолицькім і навіть антирелігійнім дусі", а далі відвідав навіть „українських більшовиків і соціялістів" і щойно потім „мав відвагу просити о послухання в католицького епископа". Накінець п. Ясінчук як делегат „Р. Ш." входив у контакт із автокефалістами, які „на загал є галицькі відступники від католицької Церкви".

З черги станиславівський владика висуває закид, що гімназію „Р. Ш." в Дрогобичі названо „іменем Франка", а в часі посвячення будинку гімназії голова комітету будови цього дому назвав І. Франка у своїй промові „національним пророком", незважаючи на те, що гімназію посвячував Преосв. Йосафат Коциловський, перемиський епископ.

„Від себе додам, — пише станиславівський владика — що це була чиста провокація католицького Епископа... Так у нас діється майже безсоромно". Останній заміт проти „Рідної Школи" такий: З нагоди пятьдесятьлітнього ювилею „Рідної Школи" її Головна Управа видала відозву до українського населення. Вона звернулась і до всіх наших владик за підписами на ній. Станиславівський владика положив під відозвою свій підпис, але з такою заміткою: „Підписую з тим застереженем, що в „Рідній Школі" буде запевнений вплив католицької Церкви". З таким самим застереженням підписав відозву перемиський владика і станиславівський епископ-суфраган. Одначе Головна Управа при публікуванні відозви це застереження пропустила.

„Томуто — читаємо далі — проти сего поведення Головної Управи я рішучо з мого боку протестую. Рівнож уповноважнений се заявляю в імени Преосвященого Епископа д-ра Йоана Лятишевського... „Думаю, що вже висше наведене ясно свідчить о хиткій і непевній дорозі „Рідної Школи". Безперечно нам треба рідних шкіл, і цілий нарід повинен з послідного спромогтися, щоби ті школи розвивалися і процвитали, однак наколи ті школи мають бути стійні і правдивий хосен приносити, то виховане в тих школах мусить спиратися на основах катол. віри і етики. Національне виховання ще не є забезпечене і повне виховане, бо національні принципи без основи принципів катол. віри і етики можуть бути звихнені, а навіть небезпечні".

Але станиславівський владика висуває закиди не тільки проти „Р. Ш.", але й проти „Просвіти" і проти кооперації. Проти „Просвіти" висунений закид, що вона толерує в своїх читальнях на території станиславівської дієцезії такі явища, як „сектантські збори", влаштовувані в читальняних будинках. „Просвіти" стаються у нас „захистами сектантів", а крім того по „многих читальнях зачинає загніжджуватись дух радикальний, а навіть сельробів-

ський". Щож до кооперації, то в однім повітовім місті в часі владичої духовної місії для вірних якась невідома рука наліпила на хресті біля церкви оголошення про загальні збори кооперативи „Українська Книгарня". В ньому заповідалось, що збори відбудуться в 10. год. передполуднем у неділю, тобто в час Богослуження. „Це була — пише владика — чиста провокація і зневага не так для Епископа як радше для так святої справи, якою є місія. Питаюсь, чи поляки щось подібного могли би зробити для свого Епископа. Думаю, що навіть жиди, турки і магомедани, шануючі себе і свою честь не допустилися би чогось подібного. Могли члени кооперативи не ходити на місію, але профанувати святу справу місії, місійний хрест і зневажувати та провокувати свого Епископа, се потрафлять тільки наші „віруючі" патріоти-інтелігенти. І ті наші установи, хиткі і непевні або навіть ворожі щодо Церкви і віри, і ті наші інтелігенти індеференти, ліберали або циніки релігійні мають ще чоло удаватись, домагатись нераз настирливо, а навіть диктувати духовенству, щоби давало гроші, занималось складками і збірками в церкві, коло церкви, при всяких нагодах Богослужень і торжеств релігійних".

Ось і цілий зміст першої офіціяльної енунціяції станиславівського владики Преосв. Григорія Хомишина про українські установи. Ми стримуємося від обговорювання порушених у ній замітів на адресу наших найповажніших національних установ, щоби нам не міг ніхто зробити закиду, що мішаємось, мовляв, у несвої справи. Виходимо з заложення, що кожний владика має повне право промовляти до своїх вірних, як хоче і то не тільки в релігійних, але й у громадських справах. Одначе, коли навіть признати слушність наведеним замітам, то всеж таки годі — на нашу думку — відірвані випадки ґенералізувати та за евентуальні нетактовні виступи, промахи чи недогляди поодиноких людей накладати відповідальність на цілі установи та на ціле українське громадянство. Крім того нехай нам буде вільно зазначити, що не можемо повірити, щоби всі засоби боротьби з релігійним „індеферентизмом" наших установ чи працюючих у них „індеферентів-інтеліґентів", якими послугується цей чи інший владика, вели до бажаної цілі та приносили користь для католицької церкви. Накінець зазначуємо, що досі ні серед польської духовної літератури, ні серед польських духовних органів преси ми не стрічали анальоґічних думок котрогось з польських владик на нашій землі про польські приватні школи Т. Ш. Л., чи про польські читальні, польську кооперацію і т. п.

З сойму.

ЗАСІДАННЯ ОСВІТНЬОЇ КОМІСІЇ.

На засіданні освітньої комісії дня 17. ц. м. пос. *М. Рудницька* звернулася до голови комісії з запитом, що сталося з внесками Українського Клюбу в справі реактивування трьох закритих українських ґімназій в Тернополі, Рогатині і Дрогобичі. Покликуючися на 80-ий параґраф соймового правильника, який передбачує двотижневий речинець для виготовлення звіту референтом та на 75. §, який на голову комісії накладає обовязок дбати, щоби справи не залягали, пос. М. Рудницька домагалася поставлення в найкоротшому часі українських внесків на порядку нарад комісії. Пос. Рудницька вказала на вагу справи: йде про істнування трьох наукових заведень та про долю тисячки української молоді, яку без всякої вини, навіть без слідства, позбавлено змоги продовжувати науку.

На інтерпеляцію пос. Рудницької відповідав пос. *Вуйтовіч* (ББ), який з доручення освітньої комісії переняв згаданий реферат ще перед двома місяцями. Він оправдувався, що ще не встиг зібрати всіх матеріялів (!), що справа розвязаних українських ґімназій і з політичного і з педаґоґічного становища є дуже складна і т. і.

Також голова освітньої комісії, пос. *Яворська*, заявила, що не вважала вказаним ставити українські внески на порядок нарад, як довго не покінчилося слідство, як довго трівають судові розправи учнів та висловила думку, що справа „ще не зріла" (!).

Пос. *Рудницька* у своїй репліці заявила, що пояснення референта і голови комісії її не вдоволяють, заперечила, немов би шкільна влада вела яке слідство та вказала на факт, що з тисячки української молоді трьох закритих ґімназій лише трьох учнів станули перед тернопільським судом і всі три були звільнені.

——o——

Оборона прав рідної мови в гр.-кат. церкві.

(Практичне примінення тези „nullum crimen sine lege". — Констернація після рішення Найвищого Суду. — Повінь нових рескриптів двома шляхами. — Interpretatio autentica.)

V.

Найцікавіший рескрипт Староства в Косові з 16/12. 1930 ч. 162/30, бо творить правно-адміністраційне „mixtum compositum" як через злуку в однім контексті парохіяльних урядів гр.-кат. обряду і ведучих жидівські метрики, так і через особливу злуку ріжних приписів з законом про мову (31/7. 1924) з котрого то „mixtum" препарується штучно „obowiązek księży używania języka państwowego w korespondencji urzędowej z Władzami w zakresie wszelkich spraw metrykalnych"!

Витикаючи в першій своїй части формальні неправильности предкладених виказів „przez prowadzących metryki izraelickie", в другій части пишеться дословно: „Ponadto skonstatowałem, że wspomiane wykazy statystyczne są sporządzane w języku niepaństwowym przez Wiel. gr. kat. Urzędy parafjalne, jakkolwiek obowiązek wypełniania tych wykazów (але не в урядовій мові) wynika z art 3. rozp. Prez. R. P z 1/6. 1927 o statystyce ruchu naturalnego ludności (Dz. ust. Nr. 10 poz. 76) w połączeniu z postan. § 1 i 2 ustęp końcowy rozp. wyk. Rady Ministrów z dnia 24/9. 1924 do ustawy z 31/7 1924 o języku państwowym (Dz. ust. R. P. Nr. 85 poz. 820) (sic!). Wobec powyższego, nawiązując do moich zarządzeń z dnia 2/1. 1930 i 10/5 br. Nr. 162/Sta., proszę o przedkładanie w przyszłości kwartalnych wykazów statystycznych o naturalnym ruchu ludności w czasokresie ustawowym oraz dokładnie wypełnionych i w języku państwowym, a to zgodnie z postanowieniami wyżej cytowanego rozp. Prez. R. P. o statystyce ruchu naturalnego oraz rozporządzenia wykonawczego Rady Min. do ustawy językowej. — Przypominam przytem, że używanie języka państwowego obowiązuje Księży w korespondencji urzędowej z Władzami w zakresie wszelkich spraw metrykalnych, który to obowiązek ustawy wypływa z postanowień uniwersału z 20/6. 1784 zb. ust. Pillera str. 30 rozp. gub. z 22/3. 1830 L. 13431 zb. u. prow., tudzież art. 1. ustawy językowej z 31/7. 1924 (sic!) (Dz. ust. Nr. 73 i z wyżej cyt. przepisów rozp. wyk. R. M. do ustawy językowej. — W konkluzji powyższego zauważam, że niestosowanie się do niniejszego zarządzenia pociągnie za sobą, bez dalszych ponagleń, powodujących tylko niepotrzebną zwłokę, wydanie każdorazowo zarządzenia wykonania zastępczego po myśli art. 6. rozp. Prez. R. P. z dnia 1/6. 1927 (Dz. ust. R. P. Nr. 10) i art. 44 rozp. Prez. R. P. z dnia 22/3. 1928 o postępowaniu przymusowem w administracji (Dz. ust. R. P. Nr. 36 poz. 324) względnie zastosowanie kary pieniężnej celem przymuszania z art. 45 tegoż ostatniego rozporządzenia".

Все, що хочете — знайдете в цьому рескрипті: і „skonstatowanie" якби щойно перший раз, що „wykazy te są s p o r z ą d z a n e" (отже вже віддавна) „w języku niepaństwowym", просьба „o przedkładanie w p r z y s z ł o ś c i w języku państwowym" і „przypomnienie obowiązku księży używania języka państwowego", а вкінці загальна „konkluzja, że niezastosowanie się do zarządzenia pociągnie za sobą wykonanie zastępcze lub karę pieniężną"!

Вже сам уклад того „zarządzenia", суперечности в означенні титулу, на якім мнимо опиравсяб обовязок гр.-кат. парохів, своєрідна „інтерпретація" закону про мову в двох його злуках, з котрих одна творить чисто польсько-державне „mixtum" (закон про статистику і про мову), — друга австрійсько-польська: „універсали" з р. 1784 і 1830 з тим самим законом про мову, з котрих кожного для себе нібито „wynika obowiązek ustawy używania języka państwowego" (sic!) — вказує на те, що фактично нема ніякого законного припису, котрий би накладав на гр.-кат. парохів обовязок „przedkładania w przyszłości wykazów w języku państwowym"!

Всі ті рескрипти, „пригомнення" і „заржондзеня" вийшли і мають своє джерело в рескрипті Воєвідського Уряду у Львові (9/8. 1930 АА 2980/30), про який згадано свого часу в „Ділі" й інших наших часописах. За цим рескриптом пішли Воєвідські Уряди в Тернополі і Станиславові, з котрих перший подано до відома не лише всім Староствам, але також Апеляційній Прокуратурі у Львові, а звідси

ФЕЙЛЕТОН „ДІЛА" З ДНЯ 21. БЕРЕЗНЯ 1931.

МИХАЙЛО ОСІНЬЧУК.

Про поліхромію церков.

Нарушення краси. — Ненормальне явище. — Два розпорядки.

Разом з приходом весни в неоднім з наших громад стає актуальним питання обнови церковної обстановки, а передовсім питання стінної поліхромії. Нераз цілими літами складають громадяни свої дрібні датки, щоби вкінці відважитися на це діло та здійснити його якнайкраще. А тому, що якслід переведена поліхромія є одночасно культурним надбанням на мистецькому полі, хочу звернути увагу на кілька важніших моментів у цій справі.

Церква покищо одиноке у нас місце, де наше селянство моглоб зустрітися з мистецтвом. Її обнова чи мальовання йде на збірні кошти всієї громади, а тимсамим таку працю можна передати фахівцям, на те, щоби дійсно вийшла по мистецьки. Краще зовсім не малювати, як помалювати зле, бо через немистецьке виконання псується вроджений у нашого громадянства інстинкт краси і хист до мистецтва. Мальовилами, які з мистецтвом не мають нічо спільного, затемнюється розуміння краси і тим завдається непоправну шкоду нашій культурі.

Як зорієнтуватися, кому передати роботу, щоб вона випала якслід, це для наших о. парохів та громадянства не зовсім легко. Малярами-мистцями називають у нас тепер не лише дійсних мистців, але також людей, які до цього титулу не мають ніякого, хоч би найменшого права, на підставі своїх праць.

Одначе це факт, а шкоду від цього зазнає з одного боку наївне і в тому напрямі не вироблене громадянство, а з другого боку справжні мистці, яким конкуренція покутних майстрів відбирає змогу поширити свій талант та свої твори серед громадянства.

Другою не менше важною перепоною в культурно мистецькій роботі є у нас незвичайно дивне явище, що одиноко рішаючим щодо мистецьких вимог при церковних роботах вважають у першу чергу — не ображуючи нікого — мистецький смак і критерії місцевого о. пароха та парохіян, а в другу чергу ріжних знавців-„охотників", яких всюди повно. А це водичка на млин тих, що не для добра справи, а для особистої користи мають відвагу високопарно себе рекламувати та відповідно підлещувати „впливовим" чинникам. Справжні мистці не можуть уживати таких заходів.

А проте нині є вже у нас люди, які вчилися і вчаться мистецтва по академіях в краю і за границею і не важко найти таких, що в тих справах можуть видати компетентний осуд. Всі три наші ординаріяти видали в цій справі навіть спеціяльний розпорядок, що всякі більші церковні роботи треба довести до їх відома і що вони мусять виконуватися на підставі проєктів, які можна було би піддати фаховій оцінці. Добре було би навіть створити постійну комісію знавців для тих справ, яка за свої вирішення могла би брати громадянську відповідальність.

Вийшов також спеціяльний урядовий закон (Закон През. Річ. Посп. з дня 6. березня 1928 р. п. 265 про охорону памяток старовини), який дотичить не лише старих церков і памяток, але також нових. Він допускає лише мистецьку оздобу церков і надає право консерваторам не допускати ніякої іншої, навіть при допомозі адміністраційних органів. Отже, як виходить з обох розпорядків, тепер ніяка більша робота при обнові церкви не може відбутися без відома і апробати відповідного ординаріяту і Львівського Консерваторського Уряду. Поминути ті інстанції значило би рискувати зайві кошти і припинення праці.

Третя справа не менше важна, й складна при поліхромії церкви це справа її стилевого напрямку. Тому, що ми є „національною меншиною" а в якої образ ідентифікується з національною приналежністю, поліхромія й ціла внутрішня обстановка нашої церкви мусить мимоволі приняти такий характер, який цей наш обряд скріпляв би, а тимсамим зміцнював нашу національну окремішність. Вагу цього домагання розуміє наше громадянство, але саме завдяки цьому дається „набирати" через ріжних неуків, які використовуючи національний момент справи ввели в нашу церковну поліхромію т. зв. „синьо-жовтий, вишиваний, український патроновий стиль", а в різьбі т. зв. „гуцульський стиль" себто подлої сорти інкрустовану й пацьоркувану сецесійну решітку.

(Докінчення буде).

прокураторам при Окружних Судах (16/8. 1930 і Пф. 2190/30).

В той спосіб державна адміністрація „на кресах" пішла на шлях ніяким законом неоправданого примусу і забуваючи на брак всякого титулу, заступає його штучною злукою закону про мову з давніми перестарілими австрійськими універсалами, з котрих нібито мав би виходити обовязок гр.-кат. парохів, або просто перехрещуючи їх урядами цивільного стану, котрі як такі (sic!) мають обовязок урядувати в państwowym języku".

Д-р Остап Юрчинський.

—o—

Відгомін розвязання української ґімназії в Тернополі.

I.

Розпорядком міністра віроісповідань і освіти з 25. вересня 1930 р. розвязано, як відомо, державну ґімназію з українською мовою навчання в Тернополі після її 32-літнього істнування. Цю ґімназію оснував австрійський уряд в 1898 р. на памятку пятьдесятьлітнього панування цісаря Франца Йосифа I. і за Австрії звалася вона тому ц. к. ювилейна ґімназія ім. цісаря Франца Йосифа I. та була призначена для культурних потреб українського населення Поділля. Для потреб цієї ґімназії побудувала Австрія величавий двоповерховий будинок і з її мурів вийшло за три десятки літ багато заслужених сьогодні народніх діячів, а з науки в ній користала передовсім українська селянська молодь Поділля. Безпосередньою причиною розвязання цієї одинокої державної ґімназії з українською мовою навчання в тернопільському воєвідстві з абсолютною більшістю українського населення були так звані саботажеві підпали з кінцем літа та з початком осени мин. року, а зокрема підпали стирт в Курівцях, пов. Тернопіль, дня 1. вересня 1930 і дня 16. вересня 1930 року, які мали виконати нібито учні цієї ґімназії. Це заявив виразно тернопільський воєвода п. Мошинський депутації представників українських установ під проводом посла д-ра Ст. Барана в дні 25. вересня 1930, котра інтервеніювала у нього в справі т. зв. пацифікації.

Тимчасом масові арешти серед молоді і переведене судове слідство не виявили ні одного випадку, щоби молодь державної української ґімназії в Тернополі літом і осеню мин. року виконала якінебудь саботажеві підпали. Що більше! Переведена в днях 7. і 8. лютого 1931 року перед трибуналом суду присяглих в Тернополі карна розправа проти учнів згаданої ґімназії Василя Сосновського, Василя Солоняки і Богдана Мельника, обвинувачених у злочині підпалу стирт в Курівцях з § 166 і 167 к. з., виказала їхню повну невинність (їх на поліції били і цей спосіб вимусили там від них признання до злочину підпалу, якого не зробили) і скінчилася в дні 8. лютого ц. р. увільнюючим присудом. В цей отже спосіб відпав зовсім мотив, який спричинив безпосередньо розвязання згаданої ґімназії.

Здавалось би, що тепер не буде стояти ніщо на перешкоді в реактивуванні державної української ґімназії в Тернополі. Український Соймовий Клюб поставив у соймі окремий внесок у цій справі (два анальоґічні внески поставив Клюб рівночасно в справі реактивування розвязаних українських ґімназій „Рідної Школи" в Рогатині і в Дрогобичі) і внесок відослано до соймової освітньої комісії, де спочиває досі, бо голова цієї комісії, бебістична посолка зі Львова Яворська, не поставила цього внеску до сьогодні на денний порядок. І то діється в часі, коли на терені самого тернопільського воєвідства є під цю пору 12 (дванацять) державних ґімназій з польською мовою навчання (в самому Тернополі чотири), чотири державні польські учительські семинарії й одна державна промислова школа в Тернополі, коли рівночасно понад вісімсот тисяч українського населення, що творить абсолютну більшість в тернопільському воєвідстві, не має тут ні одної середньої державної школи якогобудь типу!

Розвязання ґімназії викинуло на вулицю 470 учнів й позбавило праці директора та 13 учителів-українців. З учнів принято з трьох найнижчих кляс двацятькількох до місцевої польської ґімназії типу математично-природничого, а кільканацятьох з вищих кляс до ріжних польських ґімназій поза Тернополем, яких Кураторія опісля видалила. Сьогодні около 440 учнів розвязаної ґімназії не побирає взагалі ніякої науки...

Німецьке русофільство.

Берлін, у березні 1931.

II.

Як видно з відчиту проф. Гетша, німецькі русофільські сфери вправді не рахуються з якоюсь дуже близькою зміною сучасного положення у Східній Европі, знаючи мілітарну слабість Рад. Союзу, а проте у своїх комбінаціях про зміну східних границь Німеччини є глибоко переконані, що таки колись мусить неминуче прийти до конфлікту поміж Росією і Польщею і то з причин пограничного спору між цими двома державами. Три ілюзії лежать у підставах такого рахунку. По-перше ідентифікування нинішнього більшов. Союзу з Росією у цілком давньому розумінню, отже певність того, що з тим Союзом можна договорюватися цілком так само, як колись Бісмарк договорювався з Росією в польській справі. По-друге, трактування українців і білорусів як якесь відгалуження одного „всеросійського" народу. І по третє, твердження, що „Росія", якою вона нині є, кермується у своїй закордонній політиці між іншим теж „всеросійськими" національними сентиментами і тому не може спокійно приглядатися, що Польща прилучила до себе значні „обережно висловлюючися": східно-славянські области.

Баламуцтво ідентифікування більшовицького Союзу з Росією, зрештою — в істотному державному розумінні — правильного, випливає з того, що русофільські німецькі кола вправді слушно бачать російський імперіялізм, але не бачать того, що в підставах експанзії давньої Росії лежали цілком інші мотиви і цілі, ніж в експанзії нинішнього більшовицького Союзу. І стара Росія і нинішня кермуються мотивами свого великодержавного становища і своєї територіяльної величі. І давня Росія і теперішня змагають до того, щоби підбивати всі внутрішньо слабі, розложені чи відсталі сусідні країни. Однак для давньої Росії підбої були ціллю *самі по собі*. Але саме тому, що підбої були для неї самоціллю, то коли на якусь сусідню країну простягалася відкись ще якась інша, крім російської, імперіялістична рука, а Росія була в даний мент за слаба, щоби цю добичу неподільно для себе загарбати, Росія завсіди була готова тою добичею з отим чужим імперіялізмом поділитися і задовольнятися тільки якимись пограничними областями даної країни. Розуміється, що з *такою* Росією міг Бісмарк у справах територіяльних — особливо польських — договорюватися, цілком таксамо як у XVII. ст. договорювалася Польща з Москвою у справі приборкування України. Однак „всеросійські" національні сентименти були навіть для старої Росії по суті нічим, вони були лиш „ідеольоґічним" блахманенням очей, як це виявилося нпр. у тому, що „исконно русская Галичина" припала в 1772-ому році Австрії, суттю ж була російська „експанзія для експанзії", — просто територіяльна велич російської імперії. Отже з *такою* Росією можна було в *територіяльних* справах входити у спілку, бо вона сама була головним чином зацікавлена *територіяльно*.

Тому, колиб сьогодні істнував на схід від Польщі не більшовицький Союз, а стара царська Росія, то при відповідних умовинах, німецькі русофіли може не помилялисяб, сподіючися, що колись прийде до російсько-польської війни через пограничні землі Польщі. Але в тоді „всеросійські" національні сентименти не гралиб у того російського союзника Німеччини ніякої суттєвої ролі, він впутувався би у війну не ради якихсь

ФЕЙЛЄТОН „ДІЛА" З ДНЯ 21. БЕРЕЗНЯ 1931.

І. КЕДРИН.

Памяті педагогів, які відійшли.

Грудка землі на могилу покійних Василя Білецького і о. д-ра Спиридона Кархута.

Василь Білецький, а за ним небавком о. д-р Спиридон Кархут. А перед ними цілий гурт їхніх товаришів — Роман Цеглинський, Юліян Левицький, Людвик Сальо, о. Іван Рудович — всі колишні передвоєнні педагоґи головного заведення української академічної ґімназії у Львові. Рідшають їхні ряди, один за одним відходять і при кожному прощанні з цим світом ворушать призабуті спомини школярських літ у колишніх своїх учнях та пригадують їм, скільки то літ від тих щасливих, дрібонькими школярськими журбами й великими школярськими радощами заповнених часів минуло. Про кожного з них їх учні моглиб списувати зі своїх споминів цілі оповідання, що кожний з них був маркантною постатю, був своєрідним типом старого педагоґа, — не пересічного середнешкільного вчителя, а правдивого педагоґа. Такого педагоґа, яких нині — здається — щораз менше: кажуть, нема для них серед нинішніх „інших" часів ані місця, ані — потреби...

До прецікавих постатей із ґалерії тих, що відійшли, належать і два останні з них: Василь Білецький і о. Спиридон Кархут. Один учитель історії, другий латини і греки. Оба вони — назовні — страшенно взаємно ріжнилися. Василь Білецький — високий, худий, з сивою борідкою, (цікаво, чи вона колинебудь не була сива), випростований струнко як вояк, з рівною ходою, низьким голосом який рубав і гудів, наче команда та завсіди строгим обличчям. Віяла від нього якась суворість, так і почувалося, що це людина сувора для себе самого і цілого свого оточення.

А о. д-р Кархут, середнього зросту, похилений, з повільною, широкою ходою та повільною, широкою мовою, а коли навіть сердився і гнівливо блимав на переляканого учня малими, втомленими очима, — суворим не був. Але оба вони проте були педагоґами з чимало спільними рисами, які особливо нині, по стільки роках, живо пригадуються їх учням.

Найбільшу вагу клали вони на засвоєння учням великого запасу знання, такого знання, яке не було би потрібне лише для добуття ноти („кляси") й потім за дві-три лекції вилетілоб з голови, а яке залишилось би учневі буквально на ціле життя. Здається, що деякі дати з всесвітньої історії, „викуті" за Василя Білецького на шкільній ґімназіяльній лавці, будуть тямити їх жертви до кінця своїх днів! І, здається, нема серед колишніх учнів о. Кархута людей, які ставились би нині з призирством до клясичної фільольоґії, як зайвого предметового балясту. Во ані Василь Білецький не дозволив затопити учневі замилування до історії у повені окремих дат, ані о. Кархут не перекидав осередку значіння клясичної фільольоґії на граматичні форми: оба вони знали цю дивну тайну, як навіть у вузьких рамцях ґімназіяльного шкільного пляну можуть зміститися поруч себе і сухі формулки і суттєва вартість предмету, — як одної ділянки необхідного кожній культурній людині знання. Ця тайна пояснює іншу, а саме, що учні, які мали таких педагоґів, винесли з ґімназіяльних мурів справжню, солідну підготовку до всіх своїх дальших студій — на будь якому полі.

Оба були строгі, у тому розумінні, що багато від учнів вимагали й не дозволяли „крутити". Але мабуть за цілі десятки років своєї вчительської служби не придбали собі зпоміж своїх вихованків ані одного справжнього — ворога! Бо були не тільки справедливі (таке надзвичайно релятивне поняття в ділянці педагоґіки!), але й мали ще одну рідку прикмету, на яку особливо вражливими є молодечі душі: не давали школярям ніколи пізнати своєї „сили" учителя. Себто: не кермувалися ніколи особистими анімозіями, які так часто зринають в деяких учителів до декого з учнів без ніякої розумної та оправданої причини, та не знали, що таке — сикатура. Хлопці з нижчих ґімназіяльних кляс відчували це підсвідомо, зате у вищих клясах добре вже здавали собі з цього справу і безсумнівно вміли шанувати таку гарну вдачу педагоґа. І навпаки, зі свого боку ці педагоґи гляділи на своїх учнів зі старших кляс ґімназії, як на будучих громадян і замість знижувати їх до учнярського рівня, підтягали до рівня громадського.

Автор цих рядків був учнем пок. Василя Білецького тільки короткий час. Зате продовж кількох літ учив його о. д-р Кархут. Недавно, яких два місяці тому, стрінувся випадково з Покійником та довгенько згадували передвоєнні відносини в українських державних ґімназіях і — нинішні. Згадували ми благородну постать — покійного директора Харкевича і його величезний авторитет серед учителів і учнів та наприкінці своєї розмови зі смутком погодилися, що таки передвоєнна школа зі своїми „перестарілими методами" була від нинішньої, „зреформованої" та пересиченої „новим духом", — кращою для вчителів, учнів і народу.

—o—

„підяремних“, „обережно висловлюючися: східних славян“, а просто, щоби не пропустити нагоди для територіяльної наживи, хоч би на тих сусідніх землях Польщі жили не „підяремні браття“, а китайці чи турки.

Інша річ сьогодні з більшовицьким Союзом. Ніколи ще не була Росія така імперіялістична, як той Союз, але це не примітивний, територіяльний імеперіялізм старої Росії, він не йде по лінії найменшого спротиву „оказій“, а має свою провідну ідею і свій — розмах. Цією ідеєю є *„всесвітня соціяльна революція“*, себто підбиття всього світу під безпосередню владу, чи бодай під геґемонію Москви. Тому для більшовицького Союзу якісь пограничні шматки територій *самі по собі* не мають ніякої вартости; вартість має підбивання *цілих* держав у всій їхній цілости під більшовизмом. І тому більшовицька Росія виходить зі заложення, які заходи чи підбої є в данний мент найдоцільніші з погляду інтересів світової революції. Тому теж більшовикам байдуже, що в Польщі є просторі землі, заселені „обережно висловлюючися східними славянами“. Навпаки, сьогодняшній інтерес більшовицького Союзу вимагає, щоби Польща панувала і над тими „східними славянами“ і над данціґським коридором. Що більше! Ніяка держава світа, крім Франції і її союзників, не є сьогодні так життєво в тому заінтересована, *щоби не прийшло до ревізії версайського миру,* як саме більшовицький Союз. Більшовицький Союз того свідомий, що колиб увесь капіталістичний світ сьогоодні обєднався проти нього і рушив війною, то проти такої навали він не встоявся би. Одною з причин „індустріялізації“ того Союзу є саме бажання скріпити свою оборонну і — розуміється — наступну силу. Отже, щоби до розправи зі світовим капіталізмом якслід приготовитися, треба більшовицькому Союзові за всяку ціну мира, і то на ряд літ. А ніщо не забезпечує йому зовнішній спокій так добре, як — версайський мир. Европейські сили, зокрема сили Франції й Польщі, — є тим „миром“ на глухо звязані через конфлікт з Німеччиною і внаслідок того більшовицький Союз находить для себе приятеля *в самім таки капіталістичнім світі* — в Німеччині. Лише якась загальна французько-польсько-німецька угода могла би ці капіталістичні сили світа розвязати і їх — евентуально — проти більшовиків

звернути. Тому не лежить у більшовицькому інтересі німецько-польське порозуміння у найбільш дражливій справі — данц. коридору. Є річю аж надто ясною, що з тих самих причин не лежить в інтересі більшовицької Москви, щоби прийшло якенебудь злагіднення польсько-українських відносин.

В цей спосіб більшовицька Росія не тільки не є тепер ніяким природним союзником Німеччини, але навіть ніколи таким союзником не буде, як довго в тій Росій панує більшовизм. Росія тільки Німеччину використовує, але від цього ще далеко до того, щоб союзом з Росією могла покористуватися теж Німеччина для себе. Бо для більшовицького Союзу був би змисл звернутися проти Польщі — не ради „східних славян“, а виключно ради всесвітньої соціяльної революції і то лише тоді, **колиб та революція вже вибухла внутрі Европи.** Це булоб або на випадок соціяльної революції в Польщі, або **на випадок соціяльного перевороту в Німеччині,** щоби через Польщу Москва могла „подати руку“ „совітським німцям“. Як довго не буде ні одного ні другого, так довго німецькі русофіли даремно будуть зиркати у сторону Росії. Вони думають зловити Росію на гачок тих „обережно висловлюючися східних славян“, та вжити її за знаряддя Німеччини проти Польщі. Тількиж не бачать вони того, що самі вони — обманені хитруни — є знаряддям в руках їхньої союзниці Росії. Бо вони своїми „інформаціями“ і „концепціями“ про Росію ніяк не дають німецькому народові ясно зорієнтуватися в положенні і штовхають закордонну політику Німеччини в інтересах Росії на шляхи — даремних ілюзій.

Н. З.

—o—

ОСТАННІ ВІСТИ

МАРШ. ПІЛСУДСЬКИЙ ВЕРТАЄТЬСЯ.

Реконструкція кабінету.

Повідомляють, що польський корабель „Віхер“ причалив 19. березня до Фунчалю. Тим кораблем Пілсудський подорожуватиме по Середземнім Морі, поступить до Палестини й Єгипту й Італії. Це малоб бути вже в найближчому часі. Пілсудський тому їздитиме по Середземнім Морі, що останніми часами занеміг на ґрипу, а теперішне мадейрське підсоння не сприяє реконвалесцентові. Пілсудський повідомив про свої наміри прем. Славека.

Є теж чутки, що Пілсудський вертається у Польщу. Ендецькі часописи повідомляють навіть, що заноситься на реконструкцію кабінету і тому Пілсудський прискорив свій поворот. Причиною реконструкції є перегрупування впливів у полковницькій ґрупі ББ, що відбилося й в уступленні віцеміністра Стажинського. Кажуть, що з огляду на тяжке госп.-фінансове положення Польщі покличуть кабінет фаховців головою якого був би мін. Матушевський. Говорять теж про уступлення віцемін. закорд. справ Бека.

НАЙШЛИСЯ ВИНУВАТЦІ ДОЛЯРІВКОВОЇ АФЕРИ.

Як повідомляє „Експрес Поранни“ дисциплінарне слідство в справі долярівкового скандалу викрило винуватців. Директор уряду держ. позичок Беляк одержав доґану, начальника друків мін-ства скарбу Камінського перенесли до нижчої катеґорії. Зменшили катеґорію урядничці Борковській. Радника Флїґера, нач. виділу купонів гол. уряду позичок перенесли в стан спочинку та не признали йому емеритури.

РЕДУКЦІЯ СТАРОСТВ.

Зачувати, що задля ощадности в польському бюджеті уряд виступить із проектом редукції староств у цілій Польщі, отже і в східних воєвідствах. Редукція ця по обрахункам скарб. чинників дала би поважні ощадности у річевих і персональних видатках.

АНҐЛІЯ ТВОРИТЬ ВОЄННУ БАЗУ НА ЧОРНОМУ МОРІ?

Московські часописи повідомляють, будьто би у відповідь на більшовицько-турецький морський трактат анґлійський адмірал Гендерсон відвідає Румунію. Гендерсон нібито проектує опрацювання пляну оснування на Чорному Морі нової бази для протибільшовицької фльоти. Будову цю офіціяльно переведе Румунія, а фактично буде це база анґлійської маринарки на випадок війни проти СРСР.

ГІТЛЄРІВЦІ ПРИЙДУТЬ ДО ПАРЛЯМЕНТУ

голосувати проти трактату з Польщею.

З Берліна повідомляють, що соц.-нац. посли (гітлерівці) заповіли, що прийдуть на засідання райхстаґу, коли на денному порядку буде польсько-німецький трактат, щоби голосувати проти нього. Потім далі не братимуть участи в засіданнях парляменту.

СЕРЕДНЄ-ЕВРОПЕЙСЬКА ГОСП. КОНФЕРЕНЦІЯ.

Дня 18. брезня почалися у Відні наради середнє-европейської господарської конференції. В конференції бере участь 196 делеґатів Австрії, Болгарії, Чехословаччини, Югославії, Німеччини, Польщі Румунії й Мадярщини. Предсідник конференції Тільґнер сказав, що конференція буде присвячена лише госп. справам, щоби побороти рільничу, промислову і торговельну крізу.

ЯПОНСЬКІ ПОСЛИ ПОБИЛИ СТЕНОГРАФІВ.

На засіданні японського парляменту 18. березня опозиційні посли напали на стенографів і побили їх так тяжко, що треба було відвезти стенографів до шпиталю. Побили стенографів за це, що вони фальшували стенограми із засідань. Тому, що прийшло до порозуміння стенографи нижчої палати постановили вернутися до праці.

ЗА ЗДОГАДНУ ПРИНАЛЕЖНІСТЬ ДО УВО.

У процесі перед чортківським судом проти 11 обвинувачених у приналежности до УВО (Думний і тов.) в другому дні розправи, 17. березня, переслухували свідків.

Св. Вл. Чайковський, керовник слідчого виділу, зясував серед яких обставин арештували обвинувачених. Він твердить, будьто би Думний признався, що належить до УВО, що „Сурму“ дістав від Чорненка та що на основі зізнань того обвинуваченого арештували дальших обвинувачених і перевели ревізії, які дали висліди. Обвинувачених при переслуханні не били, вони зізнавали без якогонебудь примусу.

Опісля переслухували вязничного лікаря д-ра Отенбрайта, у якого зголошувалися арештовані, урядовця слідч. поліції Ґрінерберґа та Ґомулкевича референта публ. безпеки чортківського староства. Той останній обтяжує обв. Чорненка.

Дня 18. березня переслухували поліційних аґентів, які арештували й переслухували обвинувачених підчас поліційного слідства. Деякі свідки оборони (вязні) потвердили, що обвинувачені жалілися їм, що у поліції били їх.

Після відчитання донесень предсідник на внесення прокуратора зарядив тайність розправи, щоби відчитати уступи зі „Сурми“ й інструкції. Відчитання тревало кілька годин.

Цікавий випадок з учнем.

Причинок до історії урядування волинської шкільної кураторії.

Недавно Рівне пращало волин. куратора п. Шельонґовського, який виїздив на таке саме становище до Вильна. Відїзд попередила „академія“ (так урядово названо пращання!) в кураторії в присутності делеґатів усіх середніх шкіл Волині та народнього шкільництва.

Промови, спів, деклямації, пригадки спільних переживань, фотоґрафування. Проповідь на недільному богослуженню в місцевому костелі була також присвячена виключно особі відїзджаючого п. куратора. Над виявом „сердечности“ збоку місцевого населення до пана Шельонґовського можна би спокійно перейти до денного порядку, колиб не та спеціяльна роля, яку він дійсно відіграв в тутешньому українському шкільництві.

Багато залишилося нам доказів його „дійсно батьківського піклування нами“ — як зазначив один з промовців на академії.

Відібрання місцевій українській ґімназії прав, позбавлення її багатьох учителів та заслуженого директора — це найбільш наглядні докази того „батьківського піклування“. В містеріях, які відбувалися минулого шк. року з учнями та абсольвентами української ґімназії також мабуть чи не найбільша заслуга п. куратора. З часом преса подасть до загального відома неодну з подій, яких тереном було шкільництво (українське здебільша) на Волині за кураторування п. Шельонґовського.

Тепер хочемо зупинитися на одній дуже дивній для українського громадянства ролі, якої доконав у відношенні до української ґімназії ще перед своїм відїздом уступаючий волинський куратор.

Педаґоґічна рада згаданої ґімназії звільнила з кінцем 1929-30 шк. року уч. VII. кл. Богдана Бережницького, що компромітував своєю (дослівно нетверезою) поведінкою школу та ще з інших причин не міг бути толерований в коедукаційній ґімназії, якою є тутешня.

Насамперед на суд. процесі в справі голосної Шевченківської академії в Рівному можна було почути, як одному свідкові і вчителеві місцевої ґімназії докоряв, що він ніби забороняв учневі тієїж ґімназії Бережницькому балакати по польськи! Звичайно, громадяни дивувалися і знизували плечима. Але ось на початку цього 1930-31 шк. р. Волинська Шкільна Кураторія *наказала* дирекції Української Рівенської Ґімназії прийняти до школи виключеного Бережницького! Настояв на цьому начальник відділу кураторії п. Токарський, не дивлячись на протести Педаґоґічної Ради та Батьківського Комітету. Тепер можна було перемінитися у стовп соли, — все одно ніхто нічого не зрозумів би.

За подібні заслуги п. куратора місцеве польське населення без ріжниці партійної приналежности так щиро пращало його. П. Шельонґовський дочекався від своїх найзавзятіших ворогів — ендеків слів признання та глибокої вдячности.

Наслідки піклування пп. Шельонґовського та Токарського учнем Бережницьким не казали на себе довго чекати: Бережницький втяв нову штуку, але на цей раз невдало. Одного дня заявив він несподівано дирекції, що минулої ночі на нього напали три учні ґімназії (назвав їх прізвища) на вулиці та сильно побили. Хотіли, ніби то, вбити його, але перешкодила їм у тому поліційна патруля. Те саме він заявив також безпосередньо в кураторії п. начальникові Токарському, який негайно викликав в тій справі до себе директора. По місті сам Бережницький, вже не соромлячись, ширив чутки, що ґімназія буде закрита владою! Але щож виявилося? Переведене найдокладніше слідство виказало, що вся

сторія з побиттям була Бережницьким просто видумана! І замість закриття гімназії — вилетів знов з неї сам Бережницький — на цей раз здається вже остаточно.

Кажуть, що піде тепер до місцевої державної гімназії, як то вже було з одною з учениць укр. гімназії, що після виключення її в половині шк. року з V-ої кляси — попала до VI-ої кляси державної гімназії — навіть без іспиту.

Це тільки свідчить про добрий науковий рівень рівенської української гімназії.

К. П-ов.

Усп'хи нашого театру і його вагання.

Театр ім. Тобілевича в Бучачі. — Репертуар — Дві публики.

Давно вже ждав Бучач на приїзд цього театру. Очікували його особливо ті, що мали нагоду бачити блискучі виступи у Станиславові. І дійсно не завелось громадянство у своїх сподіванках і не завівся мабуть матеріяльно і наш театр, що сидів у нас майже два тижні.

Захоплення публики грою артистів (особливо пань: Кривіцької та Ленської, панів Бенцаля, Блавацького і Боровика) було велике.

Один „Гріх" перейшов з меншим успіхом. Перш тому, що наші навіть найповажніші громадяни не знають змісту тієї песи, мішають її з „Законом" і з чим тільки хочете, обурюються на її деморалізуючий зміст (чи пак наголовок?), хоч песа одна з найактуальніших у нас під сучасну пору. Щодо її виставки, то песа грана між оперетками робила враження надто драматичної, а й гра деяких артистів не була бездоганна. Ангелок зноваж малощо не блазном вийшов. Інші вистави кажу — не згадуючи про деякі малі недотягнення — вийшли бездоганно.

На кінець хочемо торкнутись ще одної справи, про яку й недавно була згадка в „Ділі": а саме, що театр зі шкодою для себе й цілого українського загалу головну увагу у своєму репертуарі звертає на оперетку, мовляв, тільки оперетка стягає жидів, які дають поважну матеріяльну підтримку театрові. Скажемо те, що закітили ми у нашім місті. Правда: пропорціонально жидів більше на оперетках, як на інших виставах. Але зате безумовно більше нашої публики на поважніших виставах. А й каса на тих останніх виказує на 50—100 відс. більший дохід. Думаю, що Бучач не виїмок. Хіба, що треба би зарискувати парадоксальну тезу, що Бучач це місцевість, яка стоїть на особливому культурному рівні... Тому може слід би одинокому нашому поважному театрові йти назустріч бажанням передусім нашої публики, служити в першій мірі її духовим потребам, а не рахуватися з вимогами частини чужої (і то здебільша середнє інтелігентних шарів) публики. Бо готово настати ще одно блудне коло: театр гратиме речі не дуже то цікаві для наших глядачів, мовляв: українці і так не ходять до театру, а ми не ходитимемо до театру, бо театр цей не бере на увагу наших потреб.

М. Бар.

НОВИНКИ

— **ПОЧТОВІ СКЛАДАНКИ розсилаємо з нинішнім числом і просимо Вп. Передплатників негайно відновляти передплату, щоби не було перерви у висилці часопису. Передплата на квітень виносить 5 зол.**

— **Вийшов на волю** Теодозій Цвікула, уч. VIII. гімн. кл. з Сокаля, що сидів повних шість місяців у слідчій вязниці у львівських Бригідках, бо за ним не було ніякої вини.

— **З нагоди девятьдесятьліття уродин президента Юліяна Романчука** наспіли ще такі привіти: Від Виділу Українського Інституту для дівчат у Перемишлі (підписали д-р Загайкевич й Ольга Греголинська), від українських організацій і товариств у Войнилові і Калуші (підписали: Юрко Гаджаровський, Поповичева, Гр. Лаврів, Ю. Зелик, Муха, Кусень, Цимбалістий), від Української Бібліотеки ім. Петлюри в Парижі (підписи: Прокоповича й Рудичева), від д-ра Юліяна Сильвестра в Зальцбургу, від „Української Бесіди" у Відні (підписали: Омелян Клюн і Стрежак), від кольонії українських емігрантів у Мельніку в ЧСР. (підписали: А. Добровольський, Королюк, Кучерявий, Королів-Старий, Зворський, Кратюк).

— **М. Голинський в радіо.** Довідуємося, що відомий наш співак М. Голинський виступає 21. ц. м. в познанськім театрі в опері „Кармен" в год. 19.50, а дня 23. ц. м. на запрошення радіостанції в Познані Голинський співає для радіо арії з „Аіди" (по італійськи) та з „Тоски" (по польськи) а по 3-хвилинній перерві арію з „Паяців" (по італійськи) та арію з „Тоски" (по польськи). Слухачі радіо матимуть змогу почути спів нашого співака з Познаня в понеділок 23. ц. м. в год. 19.50.

— **Новий український часопис.** В Перемишлянах вийшло перше число неполітичного, інформаційного господарсько-кооперативного двотижневика **„Перемишлянські Вісти"**. Редактором часопису є інж. В. Баричко.

— **За фальшування стозолотівок.** Львівський суд присяжних засудив Озіяша Айзенберга зі Знесіння під Львовом на 4 роки, а Ізаака Зінзмера з Руданець, львівського повіту, на 6 літ вязниці за фальшування 100-золотівок. Фальшівники попались в руки влади так, що в Радехові на ярмарку Айзенберг пускав фальшиві гроші в курс, за що його арештовано. Тоді він видав і свого спільника.

— **Вломники не мали щастя.** Пізним вечором 18. ц. м. два вломники із Замарстинова Михайло Хомин та Іван Айзенберг закрались у Львові при вул. Коперника 30. до пивниці, видовбали в стіні діру і вже почали газдувати в складі золотника Герстена. На їх нещастя, а на щастя Герстена вулицею переходив поліцай, який побачив у пивниці світло та почув шелест і тому ввійшов з револьвером, готовим до стрілу, до пивниці й арештував обидвох злодіїв.

— **Циганятко вродилось — у вязниці.** У Львові в арешті перебувала циганка Катерина Мушкол, яку увязнили за крадіж грошей. На днях ця циганка вродила в арешті циганятко жіночого полу і в презеса окружного суду явилась циганська делегація, щоби випустити Катерину Мушкол за кавцією на волю. Правдоподібно так і станеться.

— **Труп у ріці Збручі й Сереті.** Зі Збруча в Панівцях (п. Борщів) видобули трупа жінки вже вчасти зіпсутого. Здогадуються, що ця жінка хотіла передістатися з СРСР на польський бік і перепливаючи, з виснаження згинула в ріці. — У селі Березовиця Велика (пов. Тернопіль) виловили трупа 33-літн. Ксені Королів, умово хорої, що нездужала на епілепсію. Вона ще мин. року пропала з батьківського дому і досі ніхто не знав, де вона ділася. Правдоподібно впала у ріку при атаці епілепсії.

— **Трупа дитини держала три тижні в коморі.** В Лопатині (пов. Радехів) в коморі Ан. Кавецької найшли трупа немовляти. Ствердили, що Кавецька не ратувала дитини, як вона вмирала, а як дитина померла, держала її три тижні в коморі.

— **Місяць жалоби білорусів.** У звязку з самовбивством проф. Ігнатовича та намаганим самовбивством поета Янка Купали в більшовицькій вязниці, та взагалі у звязку з більшовицьким терором на Білорусі, білоруські організації у Вильні оголосили „місяць жалоби".

— **Жидівка з Польщі цісаревою.** Рахеля Бравер, дочка бідного жида в Підкамені була гарненькою, милою дівчиною і в 1917 р. в ній залюбився російський полковник та взяв її з собою на Кавказ. Старий Бравер був лютий на свою Рахелю, що вона втікла з християнином і виріксь її та прокляв. Але, як видно, батьківський проклін не завжди шкодить дочці, особливо, як вона гарна. Рахеля підчас революції втекла з полковником до Константинополя, де її чоловік помер, а вона з біди мусіла бути танцюристкою в кабареті. Одного дня її побачив абісинський престонаслідник, князь Расс Тафарі і полюбив її та взяв до Абісинії. Тепер Рахеля Бравер є одною з жінок цісаря Абісинії і як подає преса, вона прислала недавно свому бідному батькові 5000 долярів. Тепер, очевидно, старий батько жалує, що проклинав свою дочку і молиться Богу, щоб Рахеля була здорова.

— **Арештували рабіна.** У Ваврі недалеко Варшави арештовано рабіна Кестенберга, якому закидають, що він мав звязки з торговцем живим товаром Баскіном і за грубі гроші видавав фальшиві метрики тим дівчатам, які Баскін висилав на продаж до Америки.

— **Самовбивство двох братів.** У Вильні на стриху одного дому найдено двох братів Козловських, повішених на бантині. Зразу здавалось, що тут мається до діла з якимсь злочином у цілях рабунку, але виявилось, що ці обидва брати змовились разом покинути світ і повісились на одним мотузі поруч себе. Обидва брати, це молоді хлопці 18 і 17 літ.

— **Річна продукція німецьких книжок.** Біржовий Листок німецької торгівлі книжками оголошує статистику продукції німецьких книжок в 1930 р. З цієї статистики довідуємося, що в 1930 р. в цілім світі вийшло 26.961 книжок. З того 23.180 в Німеччині (85 проц.), 1722 книжки в Австрії (7 і пів проц.), 1014 в Швайцарії і 1045 в інших краях, головно в ЧСР. Того самого року вийшло українських книжок приблизно 2500 і то в накладах, які звичайно не перевищають 5000 примірників, тоді як деякі німецькі книжки мають пересічний наклад 50.000 прим.

— **Загнівана муза.** Першою жінкою великого письменника Метерлінка була Жоржета Леблянк, яка відограла в його творчости велику ролю. Вона сама була жінкою з багатим духовим життям, сама дещо писала, і піддавала чоловікові не одну думку, не один сюжет до твору, була для нього музою. Сам Метерлінк говорив їй не раз, написавши твір: „Дорога Жоржето, я в тім творі дещо обікрав тебе". Та все було гаразд, доки Жоржета була не лише музою, але і жінкою Метерлінка. Колиж подружжа переварилось і Метерлінк покинув Жоржету, муза запалала гнівом і ось преса подає таку вістку: Жоржета Леблянк видала новий том своїх споминів, в яких Метерлінка називає плягіятором й обвинувачує його в тім, що більшість його творів має думки крадені в неї та що якби не вона, то Метерлінк взагалі не вийшов би в люди. Вона гнівається, що навіть її інтимні листи стали для Метерлінка матеріялом для творів та зробили йому славу, а не їй.

— **Вовки пожерли наукову експедицію.** З Байруту подають, що між Моссулем і Дайрешором буря затримала в сирійській пустині 4-х автомобілістів, членів наукової експедиції. На них напало велике стадо вовків і пожерло всіх чотирьох. Експедиція досліджувала пустині в Сирії.

— **Тиха війна в Палестині.** Арабські націоналісти оголосили до народу заклик такого змісту: „Можете продавати жидам в Палестині все, окрім своєї землі, але не купуйте в жидів нічого, окрім землі, яка є власністю арабів".

— **Особисті вісти.** Дня 18. березня на львівськім університеті відбулася промоція на доктора фільософії **Миколи Андрусяка**, співробітника українських історичних видавництв („Записки Наук. Т-ва ім. Шевченка", „Записки ЧСВВ.", „Літопис Червоної Калини").

— **На Загальних Зборах українського робітничого руханкового т-ва „Січ" у Відні,** що відбулися дня 1. III. 1931 р., вибрано таку Старшину: 1) Василь Кашуба — кошовий, 2) Іван Француз — осаул, 3) Мих. Гречаник — писар, 4) Евгенія Мороз — скарбник, 5) Евген Мильнерович — обозний, 6) Омелян Моровик — четар, (і бібліотекар), 7) Петро Трильовський — четар, 8) Антонія Кльойда — четарка, 9) Анна Собуцька — четарка. Ревізори: Сергій Яблоновський, Іван Ляхоцький, Лука Лесів.

— **До Загального Зїзду „Рідної Школи".** Отсим подаємо до прилюдного відома, що перед Загальним Зїздом „Рідної Школи" відбудеться 25. березня 1931. р. в год. 8. рано Поминальне Богослуження за померших членів „Рідної Школи" в **Преображенській Церкві у Львові при вул. Краківській,** а не — як було подано в оголошенні в Успенській Церкві.

— **На карти „Рідної Школи", що звільняють від алькогольних напоїв,** зложили в золотих отсі Вп. Громадяни (ки): через Кружки „Рідної Школи": Устрики Дол. 37, Калуш 32, Городенка 16, Хирів 12, Обертин 6, Мости Великі 5; по 10: д-р Лаврівський Роман — Коломия, Стефанович Ольга — Підбуж і д-р Чорненко Олександер — Солотвина; по 5: інж. Гавдяк Володимир — Познань, о. Янович Микола — Озірна, Гнідець Макс — Любича Княже, інж. Молчко Ярослав — Познань, о. Левицький Володимир — Володимирці, Поколінський Петро — Познань і о. Гарасевич Іван — Райське; по 3: д-р Кулик Данило — Кути і філія „Просвіти" — Бібрка; по 2: Яцковський Карло — Дембіца, Негребецький Микола — Рівне, Гавкалюк Микола — Обертин і Звіринський Мих. — Обертин (з нагоди весілля своєї доньки). — Хто слідуючий.

—o—

Ціни набілу у Львові.

„Маслосоюз" платив кооперативам дня 19. березня 1931 року: масло експортове і десерове бріжа 4·50 зол. за кільо; літра молока 28—29 сот.; літра сметани 1·50 зол. копа яєць 5·60—5·70 зол.

Тенденція на масло, молоко і яйця зниж[к]ова.

—o—

З судової салі.

Розправа за підпал Гені Мецґер у Бушковичах перед перемиським судом.

По дводневній розправі у днях 16. і 17. березня ц. р. проти Володимира Дутка і тов. перед судом присяглих в Перемишлі, обвинувачених у підпалі хати Гені Мецґер в Бушковичах(про це вже була згадка в „Ділі"), по промовах прокуратора Гащица, оборонців емеритованого судді Дмоховського і д-ра В. Загайкевича видали присяглі судді пізним вже вечором отсей вердикт: На питання щодо підпалу: Володимир Дутко: 5 голосів так, 7 голосів ні; Григорій Крупа: 12 голосів ні. Щодо злосливого ушкодження чужої власности: Володимир Дутко: 6 голосів так, 6 ні; Степан Польняк: 7 голосів так, 5 ні; Григорій Крупа: 7 голосів так, 5 ні; Василь Нагайський: 6 голосів так, 6 ні.

На підставі цього вердикту предсідник трибуналу Кшевінський, проголосив присуд, котрим Володимира Дутка і Григорія Крупу увиннено від злочину підпалу, а дальше: Володимира Дутка і Василя Нагайського від обвинувачення в проступку ушкодження чужої власности. Натомість засуджено Григорія Крупу і Степана Польняка за цей проступок на 14 днів арешту, який слідчим арештом давно сконсумований. Також обвинувачені Володимир Дутко і Григорій Крупа вийшли зараз з вязниці, відсидівши по 8 місяців слідчого арешту.

В часі розправи зайшов характеристичний інцидент, а саме: один з поліцаїв, слуханий як свідок, зізнав під присягою, що на кілька днів перед вогнем у Г. Мецґер була прибита на дверах її хати картка з погрозами під адресою Гені Мецґер і підписом УВО. В часі розправи показалося, що цеї картки поліцай зовсім не бачив, лиш про зміст цеї картки нібито оповідала йому Геня Мецґер, а картку мав відчитати її син Герш Мецґер. На запит оборонця Дмоховського до Герша Мецґера, чи читав ту картку своїй мамі Гені Мецґер, Герш Мецґер відповів, „же он по хіньску читаць не умі і тей карткі не читал". Тоді оборонець д-р Загайкевич в енерґічний спосіб звернувся до предсідника трибуналу, щоб за цю зневажливу відповідь свідка, яка містила в собі образу українського народу, потягнув Герша Мецґера до відповідальности. Предсідник льояльно це виконав і загрозив Мецґерові, що коли щось подібне ще раз повториться, то скаже його замкнути.

Годиться запримітити, що лаву присяглих творило 10 поляків і 2-х українців.

Розправа виявила недвозначно, що в цій справі поліційне слідство було ведене виключно і тільки на політичній площині, серед безчисленних ревізій, арештувань та пошукувань за виновниками нікии непоповнених політичних злочинів. Це спричинило продовження слідства і слідчого арешту як обвинувачених у цій розправі, так рівнож кількох селян і студентів, які разом пересиділи не багато, бо тільки 39 місяців у слідчій тюрмі...

Дописи.

МИКОЛАЇВЩИНА. **(Розвязання сокільських товариств).** Те, що навістило минулої осени сотки наших сіл і міст, не минуло й Миколаївщини. При кінці вересня м. р. відділ поліції перевів ревізії в Миколаїві н/Дн. у свідоміших громадян, в першій мірі у членів старшини „Сокола" і студентів та в українських інституціях. Розуміється, нічого не найдено, та все таки арештовано М. Кузя, начальника „Сокола" і Миколу Козинського, справника згаданого Т-ва, яких по кількох тижнях випущено на волю. Дальше перевела поліція ревізії в Розвадові, Надітичах, Черниці, Пісочній, Роздолі та Дроговижі, хоч у тій околиці не було ніякого саботажного акту. В Надітичах арештували студ. Данчевського Андрія, а в Пісочній Шведа Вол., які ще й досі сидять у слідчій вязниці у Львові. Відтак прийшли соймові вибори, які в миколаївській судовій окрузі випали для нас дуже добре, краще як у 1928 р. Загально думали, що аж по виборах можна буде лекше віддихнути, та дарма. По виборах зачався ґенеральний наступ станиславівського воєвідства на сокільські гнізда. І так дня 21. XI. 1930 р. розвязано „Сокіл" у Роздолі за те, мовляв, що це Т-во не набуло пожарничих приладів і „ужондза цьвіченя на взур вибітне войскови". Така сама доля стрінула руханково-пожарничі т-ва „Сокіл" у Миколаїві, Розвадові й Пісочній. Як ті „цьвіченя" виглядали, читаємо в рішенні стан. воєводи з дня 15. XII. 1930 р., яким розвязано рух.-пожар. т-во „Сокіл" у Миколаїві. Сказано там, що „товажиство управя цьвіченя на взур чисто войскови, а то: марше, цьвіченя польове, цьвіченя ляскамі, насьлядуйонце наукен о обходзеню сен з карабінамі..." На ділі справа в миколаївським „Соколом" малася ось так: В мин. році „Сокіл" зробив дві прогульки („цьвіченя польове і марше"), брав участь з вправами вільноруч у кількох доокoличних фестинах, а вправ палицями не робив уже від кількох літ, бо навіть не мав палиць. Таке саме і з іншими гніздами. Треба тут згадати, що згадані товариства — це товариства **руханково-пожарничі**, а не тільки пожарничі; вправи палицями і прогульки входять чейже в обсяг руханки, і того хіба ніхто не стане квестіонувати. Згадані товариства внесли як слід умотивовані рекурси до мін-ства внутр. справ. Побачимо, чи це що поможе.

Студент.

Нові книжки й журнали.

КНИЖКИ.

Лев Ясінчук: АЗБУКА НАЦІЇ. Рідна Школа та її вага. Наклад „Рідної Школи" Львів, Ринок ч. 10. Стор. 32.

Д-р Іван Брик: СВЯТЕ ДЕРЕВО в творчості Г. Шевченка, у Львові 1931. Наклад Наукового Т-ва ім. Шевченка, праці комісії Шевченкознавства за редакцією В. Щурата, випуск І. Стор. 26.

ЖУРНАЛИ.

СОКІЛЬСЬКІ ВІСТИ. Січень- березень 1931. Ч. 1—3. У змісті стаття про М. Заячківського, статті інж. В. Пригоди, Ілька Калічака, Стеха, Єлисея Катрана, хроніка, ріжне.

КООРЕРАТИВНА РЕСПУБЛИКА, економічно-суспільний місячник. Львів, березень, 1931. Ч. 3. Зміст. К. Коберський: Первородний Гріх; А. Ж. Лядові довги в союзних кооперативах; о. Й. Раковський: Гадки про розбудову нашої кооперації на селі; І. Прокопів: Орґанізаційні проблеми нашої споживчої кооперації; К.: Добре діло започатковане; Р. Зубик: Польська кольонізація на нашій території; Вибір з писань Шарля Жіда; Хроніка.

СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР, Львів, 15. III, 1931. Ч. 6. Після конфіскати наклад другий.

ВІСТИ з ЛУГУ, Львів, лютий, 1931. Ч. 2. Рік VI.

REVUE INTERNATIONALE D' AGRICULTURE, Rome, imprimerie de l' institut international d' agriculture, 1930. Novembre 1930. II. eme Partie, Nr. 11. i Decembre 1930 Nr. 12.

НОТИ.

ЗБІРНИК УКРАЇНСЬКИХ ПІСЕНЬ на мішаний хор, аранжував **Дмитро Котко.** Репертуар наддніпрянського хору І. десяток, власний наклад, Львів 1931. У змісті 11 народніх пісень.

ОГОЛОШЕННЯ

Театри.

Великий Міський Театр:

Пятниця, 20. березня, година 7·30 веч. „Справа Дантона" Пшибишевської (прем'єра)

Субота, 21. березня, година 3·00 попол. „Кордіян" (для молоді); година 7·30 веч. „Оповідання Гофмана".

Театр Ріжнородностей (в Нар. Домі):

Пятниця. 20. березня, година 7·30 веч. „Корневільські дзвони".

Субота, 21. березня, година 7·30 веч. „Як стати багатим і щасливим".

Малий Міський Театр:

Пятниця, 20. березня, година 7·30 веч. „Модне подружжя" Верневіля.

Субота, 21. березня, година 7·30 веч. „Модне подружжя" Верневіля.

Кіна.

АПОЛЬО: Звукова фільма „Король гір".

КАСІНО: Звукова фільма: „Залога смерти".

КОЛЬОСЕЙ: „Хмародер" (Віліям Бойд).

ЛЕВ: Звукова фільма „Кінець світа".

МАРУСЕНЬКА: Звукова фільма „Любимець жінок" (Моріс Шевальє).

ОАЗА: Звукова фільма „Моє сонічко".

ПАЛЯС: Звукова фільма „Синій метелик" (Еміль Янінгс, Марлена Дітріх.)

ПАН: „Небезпека будуччини" (Трійливі гази).

ПАСАЖ: „Вибух у порохівні" (Тім Мек Кой). „Інтриґант" (Янінгс).

ПРОМІНЬ: „Зневславлена". „Гріхи розведеної".

ФАТАМОРҐАНА: „Торговиця змислів" (Гр. Гарбо, Дж. Гільберт). „Спокусник".

ХИМЕРА: „Коли молодість шумить". „Горою парубоцтво!".

СІНЯЛЕВЕ: „Сексуальна гігієна".

УТІХА: „Індійська гробниця" (2 серії)

Присилайте передплату!

Програма радіо.

Пятниця 20. III. 1931.

Варшава (1411,8) 17·45 Орхестра. **Гельсінгфорс** (221,4) 17·25 Саксофон **Берлін** (419) 21·10 Будапештенський квартет. **Рим** (441·2) 17·00 Концерт. **Прага** (486,2) 19·05 Пісні та арії. **Відень** (516,3) 15·25 Капеля Гайгера. **Будапешт** (550,5) 9·15 Військова музика. **Харків** (937,5) 15·00 Концерт. **Ленінград** (1000) 18·30 „Шлюзи", опера Айнатова. **Париж** (1724,1) 21·45 Музика.

Субота 21. III. 1931.

Варшава (1411,8) 18·15 Концерт для молоді. **Гельсінгфорс** (221,4) 18·15 Сольо на акордіоні **Берлін** (419) 18·20 Концерт молодих піяністок. **Рим** (441,2) 17·00 Концерт. **Прага** (486,2) 19·45 Популярний вечір. **Відень** (516,4) 12·00 Капеля Гольцера. **Будапешт** (550,5) 9·15 Радіоквартет. **Харків** (937,5) 15·00 Концерт. **Ленінград** (1000) 9·00 Народній концерт.

ОПОВІСТКИ

За оголошення редакція не відповідає

Виставка картин арт. малярів школи проф. О. Новаківського у Станиславові є вже відчинена в салі Т-ва „Українська Бесіда" від дня 15. березня і триватиме до 22. березня включно. Можна оглядати від 9—17 год. 1639 5—5

Хор „Дрогобицький Боян" улаштовує в Самборі дня 22. березня ц. р. концерт української пісні. 1581 2—2

Подяка. Почуваюся до обовязку зложити щиру подяку цілому громадянству, а зокрема п-і Трачевій, за поміч та опіку підчас мого довгомісячного побуту в слідчій вязниці у Львові. — **Теодозій Цвікула.**

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло". В друкарні Видавничої Спілки „Діло". Львів. Ринок ч. 10.